

Υπόθεση C-392/22

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία κατάθεσης:

15 Ιουνίου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (πρωτοδικείο
Χάγης, με τόπο συνεδριάσεως το 's-Hertogenbosch, Κάτω Χώρες)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

15 Ιουνίου 2022

Προσφεύγων:

X

Καθού:

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Υφυπουργός
Δικαιοσύνης και Ασφαλείας, Κάτω Χώρες)

Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης

Ο καθού αρνήθηκε να εξετάσει την αίτηση ασύλου του προσφεύγοντος διότι εκτιμά ότι υπεύθυνη προς τούτο είναι η Πολωνία. Ο προσφεύγων αντιτάσσεται στην απόφαση αυτή διότι ανησυχεί ότι, σε περίπτωση μεταφοράς του στην Πολωνία, θα περιέλθει σε κατάσταση ασυμβίβαστη προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Το rechtbank (πρωτοδικείο) υποβάλλει δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο και τον σκοπό της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στο πλαίσιο της μεταφοράς του προσφεύγοντος στο υπεύθυνο κράτος μέλος, όταν, στο εν λόγω κράτος μέλος, συντρέχει παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του προσφεύγοντος και των υπηκόων τρίτων χωρών εν γένει υπό τη μορφή, μεταξύ άλλων, διαδικασιών pushback και θέσεως

υπό κράτηση. Τίθεται επίσης το ερώτημα ποια αποδεικτικά μέσα διαθέτει ο προσφεύγων και ποιος είναι ο απαιτούμενος βαθμός αποδείξεως όταν αυτός επικαλείται ότι η μεταφορά πρέπει να απαγορευθεί δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Τέλος, τίθεται το ερώτημα αν έχει σημασία για την απάντηση στα υποβαλλόμενα ερωτήματα αν ο προσφεύγων αποδεικνύει επαρκώς ότι δεν υφίσταται αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα.

Προδικαστικά ερωτήματα

I Πρέπει ο κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ¹, λαμβανομένων υπόψη των αιτιολογικών του σκέψεων 3, 32 και 39 και σε συνδυασμό με τα άρθρα 1, 4, 18, 19 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης², να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται υπό την έννοια ότι η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών είναι αδιαίρετη και, επομένως, σοβαρές και συστηματικές παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης, διαπραττόμενες, πριν τη μεταφορά, από το ενδεχομένως υπεύθυνο κράτος μέλος εις βάρος υπηκόων τρίτων χωρών ως προς τους οποίους δεν έχει (ακόμη) εκδοθεί απόφαση επιστροφής δυνάμει του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, εμποδίζουν απολύτως τη μεταφορά στο εν λόγω κράτος μέλος;

II Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο προηγούμενο ερώτημα, έχει το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 1, 4, 18, 19 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την έννοια ότι, εάν το κράτος μέλος το οποίο είναι ενδεχομένως υπεύθυνο παραβιάζει με σοβαρό και συστηματικό τρόπο το δικαίο της Ένωσης, το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά δεν επιτρέπεται να στηρίζεται, στο πλαίσιο του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, άνευ άλλου τινός στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών, αλλά οφείλει να άρει κάθε αμφιβολία ότι ο αιτών δεν θα περιέλθει μετά τη μεταφορά του σε κατάσταση ασύμβατη προς το άρθρο 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή αντίστοιχα οφείλει να αποδεικνύει επαρκώς ότι τούτο δεν θα συμβεί;

III Με ποια αποδεικτικά μέσα μπορεί ο αιτών να στηρίζει τα επιχειρήματά του ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ αντιτίθεται στη μεταφορά του και ποιος βαθμός αποδείξεως απαιτείται εν προκειμένω; Έχει το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά, λαμβανομένων υπόψη των αναφορών στο κεκτημένο της Ένωσης που περιλαμβάνονται στις αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, υποχρέωση συνεργασίας και/ή εξακρίβωσης ή πρέπει, σε περίπτωση σοβαρών και συστηματικών παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων έναντι υπηκόων τρίτων χωρών, να λαμβάνονται επιμέρους εγγυήσεις από το υπεύθυνο κράτος μέλος ως προς το ότι θα γίνουν (όντως)

¹ Κανονισμός (ΕΕ) 604/2013 (L 180/31).

² Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012/C 326/02).

σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα του αιτούντος άσυλο μετά τη μεταφορά του; Διαφέρει η απάντηση στο ερώτημα αυτό αν ο αιτών βρίσκεται σε αποδεικτική αδυναμία εφόσον δεν μπορεί να τεκμηριώσει με έγγραφα τις συνεπείς και λεπτομερείς δηλώσεις του, ενώ κάτι τέτοιο, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των δηλώσεων, δεν μπορεί να αναμένεται;

IV Διαφοροποιείται η απάντηση στα ανωτέρω υποερωτήματα του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, αν ο αιτών αποδεικνύει επαρκώς ότι η υποβολή διοικητικών ενστάσεων ενώπιον των αρχών και/ή η άσκηση ενδίκων βοηθημάτων στο υπεύθυνο κράτος μέλος δεν είναι δυνατές και/ή αποτελεσματικές;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης και διατάξεις διεθνούς δικαίου

Άρθρα 1 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης).

Άρθρα 1, 4, 18, 19, 47, 51 έως 53 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

Αιτιολογικές σκέψεις 3, 19, 32 και 39 καθώς και άρθρα 3, 5 και 17 του κανονισμού (ΕΕ) 604/2013 (στο εξής: κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ).

Άρθρο 4 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ.

Απόφαση της 19ης Μαρτίου 2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, σκέψεις 78 έως 92).

Απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, C. K. κ.λπ. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, σκέψεις 59, 63 έως 65, 75 έως 76).

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της κύριας δίκης

- 1 Στις 9 Νοεμβρίου 2021, ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας στην Πολωνία. Στις 21 Νοεμβρίου 2021 εισήλθε στις Κάτω Χώρες και στις 22 Νοεμβρίου 2021 υπέβαλε αίτηση διεθνούς προστασίας στις Κάτω Χώρες. Την 1η Φεβρουαρίου 2022 συνήφθη, επί τη βάση του άρθρου 18, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, συμφωνία μεταξύ των Κάτω Χωρών και της Πολωνίας για την αναγνώριση της ευθύνης για εξέταση, με την οποία η Πολωνία αναγνωρίζει την ευθύνη της για την εξέταση της αίτησης ασύλου.
- 2 Με απόφαση της 20ής Απριλίου 2022, ο καθού αρνήθηκε να εξετάσει την αίτηση διεθνούς προστασίας του προσφεύγοντος, διότι θεωρεί υπεύθυνη προς τούτο την Πολωνία. Κατά της απόφασης αυτής, ο προσφεύγων άσκησε προσφυγή. Ο *voorzieningenrechter* (δικαστής αρμόδιος για τη λήψη μέτρων προσωρινής δικαστικής προστασίας) αποφάσισε να υποβάλει προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο και διέταξε ο προσφεύγων να μη μεταφερθεί στην Πολωνία έως ότου εκδοθεί απόφαση επί της προσφυγής. Δεδομένου ότι οι αιτήσεις στις υποθέσεις

C-614/21 και C-208/22 (δύο παρεμφερείς υποθέσεις που αφορούν αιτήσεις ασύλου για την εξέταση των οποίων θεωρείται υπεύθυνη η Μάλτα και η Κροατία αντίστοιχα) αποσύρθηκαν και, ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν είναι πλέον υποχρεωμένο να αποφανθεί, το rechtbank (πρωτοδικείο) υπέβαλε εκ νέου στο Δικαστήριο τα ερωτήματα που είχαν τεθεί τότε.

Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 3 Ο προσφεύγων στρέφεται κατά της απόφασης μεταφοράς του στην Πολωνία καθόσον φοβάται ότι εκεί θα παραβιασθούν τα θεμελιώδη δικαιώματά του, όπως συνέβη ήδη, κατά τους ισχυρισμούς του, κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη χώρα αυτή. Υποστηρίζει ότι μεταφέρθηκε από τις πολωνικές αρχές τρεις φορές μέσω των λεγόμενων διαδικασιών pushback από το έδαφος της Ένωσης στη Λευκορωσία. Ο προσφεύγων στηρίζει τους ισχυρισμούς του σε δικές του δηλώσεις και σε εκθέσεις μη κυβερνητικών οργανώσεων σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στην Πολωνία όσον αφορά υπηκόους τρίτων χωρών και πρόσωπα που μεταφέρονται στην Πολωνία δυνάμει του κανονισμού Δουβλίνο III.
- 4 Ο καθού υποστηρίζει ότι από την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης (η οποία στα ερωτήματα καλείται αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών) και από τη συμφωνία για την αναγνώριση της ευθύνης για εξέταση μπορεί να συναχθεί ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα του προσφεύγοντος δεν θα παραβιασθούν μετά τη μεταφορά του στην Πολωνία. Επίσης, δεν υφίσταται κίνδυνος να απομακρυνθεί ο προσφεύγων από το έδαφος της Πολωνίας μέσω διαδικασιών pushback. Επιπλέον, ο προσφεύγων δεν τεκμηρίωσε με έγγραφα τις δηλώσεις του σχετικά με την εμπειρία του στην Πολωνία. Προσέτι, δεν διαμαρτυρήθηκε ενώπιον των πολωνικών αρχών για την αναφερόμενη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, μολονότι δεν αποδείχθηκε ότι τούτο ήταν αδύνατο. Τέλος, δεν είναι σαφές, κατά τον καθού, τι επιδιώκει να προστατεύσει το rechtbank (πρωτοδικείο) με τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα. Συγκεκριμένα, εναπόκειται στην Επιτροπή να κινήσει εις βάρος της Πολωνίας διαδικασία λόγω παραβίασης των Συνθηκών σε περίπτωση που το εν λόγω κράτος μέλος εφαρμόζει διαδικασίες pushback ή αγνοεί αποφάσεις του Δικαστηρίου.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 5 Το rechtbank (πρωτοδικείο) εκτιμά ότι η εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο III διέπεται από την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι ο αιτών, μετά τη μεταφορά του, δεν περιέρχεται σε κατάσταση ασύμβατη προς το άρθρο 4 του Χάρτη. Αν ο αιτών ισχυρίζεται το αντίθετο, οφείλει να το αποδείξει.
- 6 Η εξέταση που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III περιορίζεται στην κατάσταση μετά τη μεταφορά, ιδίως όσον αφορά την υποδοχή και τις συνθήκες διαβίωσης, καθώς και στην ποιότητα της διαδικασίας ασύλου στο υπεύθυνο κράτος μέλος, η οποία περιλαμβάνει επίσης τη

δυνατότητα του αλλοδαπού να υποβάλει, κατά περίπτωση, διοικητική ένσταση και ασκήσει προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου.

- 7 Στις διαδικασίες που αφορούν αποφάσεις μεταφοράς επί τη βάσει του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ, το rechtbank (πρωτοδικείο) συχνά αντιμετωπίζει το νομικό ζήτημα αν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης σε περίπτωση που διαπράττονται πρόδηλες παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων στο έδαφος διαφόρων κρατών μελών ή από διάφορα κράτη μέλη. Ειδικότερα, υπάρχουν πολλές αναφορές σχετικά με διαδικασίες pushback και συνάπτονται συμφωνίες με τρίτα κράτη προκειμένου να εμποδισθεί η είσοδος στην Ένωση (διαδικασίες pullback).
- 8 Συγχρόνως, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τη Σύμβαση της Γενεύης, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ) και τον Χάρτη. Εντούτοις, η προβλεπόμενη στα κείμενα αυτά απαγόρευση επαναπροώθησης, η οποία προϋποθέτει, κατά το ΕΔΔΑ, εξατομικευμένη εξέταση των λόγων ασύλου, χάνει κάθε νόημα όταν καθιστά αδύνατη στην πράξη την είσοδο υπηκόων τρίτων κρατών στο έδαφος της Ένωσης προκειμένου να ζητήσουν διεθνή προστασία.
- 9 Το rechtbank (πρωτοδικείο) συνάγει από την απόφαση Jawo ότι η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης περιλαμβάνει την εμπιστοσύνη ότι τα κράτη μέλη σέβονται ανά πάσα στιγμή το σύνολο των θεμελιωδών δικαιωμάτων και διασφαλίζουν την τήρηση αυτών έναντι κάθε προσώπου.
- 10 Εντούτοις, οι διαδικασίες pushback και pullback υπονομεύουν την αποτελεσματικότητα του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ και την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Οι αιτούντες άσυλο αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο επαναπροώθησης και αποτρέπονται από το να ζητήσουν προστασία σε ορισμένα κράτη μέλη. Αυτό αυξάνει, συνακόλουθα, την πίεση στις δυνατότητες ασύλου και υποδοχής των λοιπών κρατών μελών.
- 11 Μια αρμόδια αρχή μπορεί, βάσει της προαναφερθείσας αρχής, να θεωρήσει ότι δεν θα παραβιασθούν τα θεμελιώδη δικαιώματα του αιτούντος μετά τη μεταφορά του. Εντούτοις, αν ο τελευταίος αποδείξει επαρκώς ενώπιον δικαστηρίου ότι στο υπεύθυνο κράτος μέλος διαπράττονται συστηματικές παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων έναντι αυτού και/ή έναντι υπηκόων τρίτων χωρών εν γένει, ανακύπτει το ζήτημα αν η μεταφορά πρέπει να απαγορευθεί απολύτως στην περίπτωση αυτή και/ή αν η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μπορεί άνευ άλλου τινός να ληφθεί υπόψη για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους.
- 12 Κατά το rechtbank (πρωτοδικείο), στην Πολωνία παραβιάζονται τα θεμελιώδη δικαιώματα ήδη από μακρού χρόνου. Τούτο συμβαίνει όχι μόνο στα εξωτερικά σύνορα, αλλά και μετά την είσοδο στην επικράτεια. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών συλλαμβάνονται και οδηγούνται στα εξωτερικά σύνορα προκειμένου να απελαθούν χωρίς να μπορούν να δηλώσουν ότι επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση ασύλου. Στο πλαίσιο αυτό, το rechtbank (πρωτοδικείο) παραπέμπει, μεταξύ

άλλων, σε δημόσια δήλωση της Διεθνούς Αμνηστίας, της 11ης Απριλίου 2022. Στη δήλωση αυτή, η Διεθνής Αμνηστία αναφέρθηκε σε ευρέως διαδεδομένες και διαρθρωτικές πρακτικές εφαρμογής διαδικασιών pushback από τις πολωνικές αρχές, τις οποίες η Πολωνία εισήγαγε νομοθετικά από τον Οκτώβριο του 2021 ως απάντηση στον λεγόμενο «υβριδικό πόλεμο» εκ μέρους της Λευκορωσίας. Κατά την άποψη του rechtbank (πρωτοδικείου), μια τέτοια εθνική ρύθμιση αντιβαίνει καταφανώς στο δίκαιο της Ένωσης.

- 13 Εκτός από τις παραβιάσεις στα εξωτερικά σύνορα με τη Λευκορωσία, από αξιόπιστες πηγές προκύπτει, επίσης, κατά το rechtbank (πρωτοδικείο), ότι υπάρχουν αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία των πολωνικών δικαστηρίων.
- 14 Το rechtbank (πρωτοδικείο) διερωτάται σε αυτό το σημείο ως προς το εύρος εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και ζητεί να διευκρινισθεί αν η αρχή αυτή μπορεί να διαιρεθεί ανάλογα με το πού και σε ποιες περιόδους διαπράττονται παραβιάσεις του Χάρτη, ποια είναι τα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία θίγονται και κατά πόσον ασκεί επιρροή η στάση του υπεύθυνου κράτους μέλους.
- 15 Ο Χάρτης και η ΕΣΔΑ δεν προβλέπουν ιεράρχηση όλων των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το rechtbank (πρωτοδικείο) εκτιμά, επομένως, ότι η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης προϋποθέτει να γίνονται σεβαστά όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα σε κάθε χρονικό σημείο και στο έδαφος όλων των κρατών μελών και όχι μόνον έναντι των αιτούντων άσυλο που επιστρέφουν στο κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεών τους για άσυλο.
- 16 Σε περίπτωση που το Δικαστήριο ερμηνεύσει το δίκαιο της Ένωσης υπό την έννοια ότι πρέπει να εξετασθεί μόνον αν υπάρχει για τον ενδιαφερόμενο αιτούντα κίνδυνος παράβασης του άρθρου 4 του Χάρτη, το rechtbank (πρωτοδικείο) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το Δικαστήριο θεωρεί την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μπορεί να διαιρεθεί. Στην περίπτωση αυτή, το rechtbank (πρωτοδικείο) ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει ποια νομική βάση τυγχάνει εφαρμογής εν προκειμένω.
- 17 Το βασικό νομικό ζήτημα είναι αν τα δικαστήρια πρέπει να διαιρούν την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στην εμπιστοσύνη πριν τη μεταφορά και στην εμπιστοσύνη μετά τη μεταφορά, καθώς και στην εμπιστοσύνη ως προς την ειδική κατάσταση του αιτούντος άσυλο ο οποίος επιστρέφει και την εμπιστοσύνη ότι το υπεύθυνο κράτος μέλος σέβεται όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα έναντι όλων των υπηκόων τρίτων κρατών.
- 18 Μια απόφαση στηρίζεται στην «εμπιστοσύνη» εφόσον αφορά προσδοκίες σχετικά με μελλοντικά γεγονότα. Αν αποδειχθεί πράγματι ότι το υπεύθυνο κράτος μέλος παραβιάζει τις υποχρεώσεις του όσον αφορά τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ανακύπτει το ζήτημα επί ποίας βάσεως θεμελιώνεται τότε η εμπιστοσύνη αυτή.

- 19 Το πρώτο ερώτημα είναι αν, σε περίπτωση διαπίστωσης σοβαρής και συστηματικής παραβίασης από το υπεύθυνο κράτος μέλος πλειόνων θεμελιωδών δικαιωμάτων εις βάρος υπηκόων τρίτων χωρών, η μεταφορά στο εν λόγω κράτος μέλος πρέπει να απαγορεύεται για τον λόγο αυτόν και μόνον. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης, ανακύπτει το ζήτημα αν η αμοιβαία εμπιστοσύνη πρέπει ακόμη να χρησιμεύσει ως βάση για την εκτίμηση του ζητήματος αν συντρέχει μια κατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν η έκφραση «μεταχείριση στα κράτη μέλη», την οποία χρησιμοποιεί το Δικαστήριο στη σκέψη 82 της απόφασης Jawo, έχει την έννοια «στα κράτη μέλη και/ή από αυτά». Αν η έκφραση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται στενά όπως το «στο» στην έκφραση «στο έδαφος του κράτους μέλους», τούτο καθιστά τα άρθρα 18 και 19 του Χάρτη και το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III άνευ σημασίας. Συγκεκριμένα, αν οι αιτούντες άσυλο απομακρυνθούν από το έδαφος των κρατών μελών, δεν μπορεί να διαπραχθεί καμία παράβαση «ΣΤΑ» κράτη μέλη.
- 21 Η αιτιολογική σκέψη 32 του κανονισμού Δουβλίνο III φαίνεται να υποδηλώνει ότι η υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων γεννάται μόλις ο αιτών άσυλο υπαχθεί (στη δικαιοδοσία ή) στη σφαίρα επιρροής των κρατών μελών και όχι από τον χρόνο κατά τον οποίο πράγματι εισήλθε στην Ένωση. Τυχόν διαφορετική ερμηνεία θίγει την πρακτική αποτελεσματικότητα του Χάρτη και του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III, δεδομένου ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη του έναντι του υπηκόου τρίτης χώρας εμποδίζοντας, στην πράξη, την είσοδό του στην επικράτεια.
- 22 Επιπλέον, το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III ενδέχεται να αντιτίθεται στη μεταφορά. Κατά την εφαρμογή της διάταξης αυτής, πρέπει να εξετάζεται σε ποια κατάσταση θα βρεθεί ο αιτών μετά τη μεταφορά του. Κατά τη σκέψη 82 της απόφασης Jawo, η οποία αντιστοιχεί στην αιτιολογική σκέψη 32 του κανονισμού Δουβλίνο III, «η μεταχείριση των αιτούντων» διεθνούς προστασίας πρέπει να πληροί, μεταξύ άλλων, τις απαιτήσεις του Χάρτη και της ΕΣΔΑ. Επομένως, φαίνεται επίσης ότι η εμβέλεια της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και η περίοδος κατά την οποία τα κράτη μέλη οφείλουν να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους δεν περιορίζονται ούτε στην περίοδο μετά τη μεταφορά ούτε μόνο στην τήρηση του άρθρου 4 του Χάρτη.
- 23 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο πόσο στενά πρέπει να ερμηνεύεται το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III και κατά πόσον πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνο το άρθρο 4 του Χάρτη ή το σύνολο των θεμελιωδών δικαιωμάτων.
- 24 Επιπλέον, το rechtbank (πρωτοδικείο) επιθυμεί να διευκρινισθεί το ζήτημα αν η έκταση του κινδύνου παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων μετά τη μεταφορά επηρεάζεται επίσης από παραβιάσεις που διαπράχθηκαν πριν τη μεταφορά εις βάρος του αιτούντος ή υπηκόων τρίτων χωρών εν γένει. Πράγματι,

σε αντίθεση με την οδηγία 2011/95, ο κανονισμός Δουβλίνο III δεν περιέχει καμία διάταξη κατά την οποία τυχόν προηγούμενη δίωξη υποδηλώνει σαφώς ότι η ανησυχία του αιτούντος είναι δικαιολογημένη.

- 25 Εν προκειμένω, η απόφαση περί μεταφοράς εκδόθηκε μετά τη σύναψη συμφωνίας για την αναγνώριση της ευθύνης για εξέταση. Επομένως, κατά τη νομική πρακτική των Κάτω Χωρών υφίσταται η εγγύηση ότι δεν θα υπάρξει παράβαση του άρθρου 4 του Χάρτη. Το *rechtbank* (πρωτοδικείο) διερωτάται αν το ίδιο ισχύει και σε περίπτωση όπως αυτή της Πολωνίας.
- 26 Η προαναφερθείσα ερμηνεία της συμφωνίας αυτής στις Κάτω Χώρες έχει ως συνέπεια το περιεχόμενο και η εμβέλεια της να είναι ευρύτερες από εκείνες που αποσκοπούσε ο νομοθέτης της Ένωσης με το άρθρο 18 του κανονισμού Δουβλίνο III. Πράγματι, η διάταξη αυτή εγγυάται την υποδοχή ή την εκ νέου υποδοχή, όχι όμως και την εξέταση της αίτησης ασύλου. Ως εκ τούτου, το *rechtbank* (πρωτοδικείο) ζητεί επίσης από το Δικαστήριο να προσδιορίσει την εμβέλεια της συμφωνίας για την αναγνώριση της ευθύνης για εξέταση.
- 27 Επιπλέον, ανακύπτει το ζήτημα ποια σημασία έχει η στάση του υπεύθυνου κράτους μέλους. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 92 της απόφασης *Jawo*, ότι, σε περίπτωση απροθυμίας των αρχών, οι ελλείψεις που αποτελούν εμπόδια στη μεταφορά πρέπει να έχουν «ιδιαιτέρως αυξημένο βαθμό σοβαρότητας».
- 28 Το *rechtbank* (πρωτοδικείο) διαπιστώνει ότι υφίσταται τέτοια απροθυμία σήμερα στην Πολωνία. Όσον αφορά την περίπτωση που οι πολωνικές αρχές αλλάζουν τη στάση τους μέχρι την έκδοση της οριστικής απόφασης του *rechtbank* (πρωτοδικείου), το δικαστήριο αυτό διερωτάται αν το όριο αυτό είναι χαμηλότερο, εάν οι αρχές δεν είναι απρόθυμες. Εντούτοις, για τον αιτούντα άσυλο, μικρή σημασία έχει αν η παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του απορρέει από απροθυμία ή από αδυναμία του υπεύθυνου κράτους μέλους. Ομοίως, η μαζική εισροή υπηκόων τρίτων χωρών, ιδίως Ουκρανών, και τα συναφή πρακτικά προβλήματα δυσχερώς μπορούν να δικαιολογήσουν, από νομικής απόψεως, τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης σχετικά με τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Πάντως, το άρθρο 33 του κανονισμού Δουβλίνο III περιέχει «μηχανισμό έγκαιρης προειδοποίησης, προετοιμασίας και διαχείρισης κρίσεων» για ένα τέτοιο μεταναστευτικό ρεύμα. Ωστόσο, η Πολωνία δεν έχει ενεργοποιήσει τον μηχανισμό αυτό.
- 29 Σε αντίθεση με τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στις υποθέσεις C-254/21, C-228/21, C-297/21, C-315/21 και C-328/21, τα ερωτήματα του *rechtbank* (πρωτοδικείου) αφορούν μια κατάσταση στο πλαίσιο της οποίας το κράτος μέλος που ενδεχομένως είναι υπεύθυνο παρουσιάζει σημαντικές ανεπάρκειες πριν τη μεταφορά όσον αφορά τις υποχρεώσεις που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης σχετικά με τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και, επομένως, δεν ενεργεί στο πλαίσιο των νομικών υποχρεώσεων, αλλά τις παραβιάζει. Τα ερωτήματα

- αφορούν αποκλειστικά το ζήτημα αν η μεταφορά πρέπει να απαγορεύεται απολύτως και, επικουρικώς, το αν η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους σε περίπτωση που υφίστανται παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων ή εις βάρος υπηκόων τρίτων χωρών εν γένει οι οποίες έλαβαν χώρα πριν τη μεταφορά.
- 30 Αν η μεταφορά δεν αποκλείεται ήδη υπό τις συνθήκες αυτές, τίθεται το ζήτημα αν το κράτος μέλος που επιθυμεί να μεταφέρει τον αιτούντα μπορεί τότε να επικαλεσθεί την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης ή πρέπει να άρει κάθε αμφιβολία σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης ή να αποδείξει επαρκώς ότι δεν έχει παραβιασθεί το άρθρο 4 του Χάρτη μετά τη μεταφορά.
- 31 Αναφερόμενο στην απόφαση του Δικαστηρίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2017, C. K. κ.λπ. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127) και στην απόφαση του ΕΔΔΑ, της 18ης Νοεμβρίου 2021, στην υπόθεση M. H. κ.λπ. κατά Κροατίας (υποθέσεις 15670/18 και 43115/18, CE:ECHR:2021:1118JUD001567018), το rechtbank (πρωτοδικείο) ρωτά το Δικαστήριο αν, σε περίπτωση που ο αιτών προσκομίσει αντικειμενικές αποδείξεις σχετικά με σοβαρές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διαπράχθηκαν πριν τη μεταφορά, εναπόκειται στο κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά να αποκλείσει το ενδεχόμενο η μεταφορά αυτή να συνεπάγεται πραγματικό κίνδυνο παράβασης του άρθρου 4 του Χάρτη και, ως εκ τούτου, να άρει κάθε σοβαρή αμφιβολία ως προς τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνει ο Χάρτης μετά τη μεταφορά.
- 32 Η αντιστροφή του βάρους απόδειξης αντιστοιχεί στις υποχρεώσεις των κρατών μελών. Επιπλέον, τα κράτη μέλη μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτό το βάρος απόδειξης ευκολότερα απ' ό,τι ο αιτών. Η συμφωνία για την αναγνώριση της ευθύνης για εξέταση λειτουργεί ήδη ως διασφάλιση για την εκ μέρους του υπεύθυνου κράτους μέλους τήρηση των υποχρεώσεων που υπέχει από το άρθρο 18 του κανονισμού Δουβλίνο III. Συμπληρωματικώς, θα μπορούσαν να ζητηθούν ρητές εγγυήσεις σχετικά, μεταξύ άλλων, με την υποδοχή μετά τη μεταφορά και θα μπορούσε να εξακριβωθεί σε ποιον βαθμό τηρούνται οι εγγυήσεις αυτές. Δεδομένου ότι ο αιτών άσυλο δεν μπορεί ο ίδιος να ζητήσει εγγυήσεις από το υπεύθυνο κράτος μέλος ότι δεν θα παραβιασθούν τα θεμελιώδη δικαιώματά του μετά τη μεταφορά, η αρχή κατά την οποία, σε περίπτωση παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του μετά τη μεταφορά, ο αιτών άσυλο πρέπει να απευθυνθεί στις αρχές του υπεύθυνου κράτους μέλους, υποδηλώνει ότι πρέπει πρώτα να υποστεί την παραβίαση, ακόμη και αν το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει τις προηγούμενες παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το rechtbank (πρωτοδικείο) διερωτάται, επομένως, αν, σε περίπτωση όπως αυτή της Πολωνίας, το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά πρέπει να διευκολύνει τον αιτούντα ο οποίος δεν μπορεί να αποδείξει επαρκώς ότι υπάρχει κίνδυνος παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του, επιτρέποντάς του να ζητήσει ατομικές εγγυήσεις.
- 33 Αν το Δικαστήριο ερμηνεύσει το δίκαιο της Ένωσης υπό την έννοια ότι, ανεξαρτήτως προγενέστερης παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων πέραν

του άρθρου 4 του Χάρτη, το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά δεν υπέχει υποχρέωση αιτιολόγησης και εξέτασης δυνάμει της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, ανακύπτει το ζήτημα πώς ο αιτών μπορεί να αποδείξει επαρκώς ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III αντιτίθεται στη μεταφορά.

- 34 Το *rechtbank* (πρωτοδικείο) διερωτάται επίσης ποιες απαιτήσεις και ποιο κριτήριο πρέπει να πληρούν τα αποδεικτικά μέσα που προσκομίζει ο αιτών για να τεκμηριώσει την ανησυχία του ότι θα περιέλθει μετά τη μεταφορά του σε κατάσταση μη συμβατή με το άρθρο 4 του Χάρτη. Συγκεκριμένα, το παράρτημα II του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 118/2014 δεν μνημονεύει κανένα αποδεικτικό μέσο σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 2, και του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού Δουβλίνο III.
- 35 Λαμβανομένης υπόψη της βασικής αρχής του κανονισμού Δουβλίνο III, κατά την οποία, πλην εξαιρέσεων, οργανώνεται προσωπική συνδιάλεξη προκειμένου να προσδιοριστεί ποιο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο, η δήλωση του αιτούντος σχετικά με την εμπειρία του στο υπεύθυνο κράτος μέλος θα πρέπει να ασκεί ουσιώδη επιρροή. Πράγματι, η δήλωση αυτή ενδέχεται να περιέχει στοιχεία από τα οποία να μπορεί να συναχθεί ότι η μεταφορά πρέπει να απαγορευθεί δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III ή ότι το κράτος μέλος που πρέπει να καθορίσει ποιο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο αναλαμβάνει την εξέταση της αίτησης ασύλου.
- 36 Αν η ερμηνεία αυτή είναι ορθή, τούτο σημαίνει ότι πρέπει να ελέγχεται η αξιοπιστία της δήλωσης του αιτούντος. Το Δικαστήριο καλείται να διευκρινίσει και να γνωστοποιήσει ποιες απαιτήσεις μπορούν να τεθούν στον αιτούντα. Πάντως, κατά το *rechtbank* (πρωτοδικείο), οι εν λόγω απαιτήσεις δεν πρέπει να είναι τόσο υψηλές ώστε ο αιτών να μην είναι σε θέση να ανταποκριθεί σε αυτές.
- 37 Στις διαδικασίες του κανονισμού Δουβλίνο III, η προηγούμενη εμπειρία των αιτούντων άσυλο στηρίζεται συχνά σε «αρνητικές καταστάσεις», όπως είναι η άρνηση πρόσβασης στη διαδικασία ή στην υποδοχή. Είναι ιδιαιτέρως δύσκολο να αποδειχθούν τέτοιου είδους παραβιάσεις, κατά μείζονα λόγο διότι, κατά κανόνα, δεν εκδίδονται σχετικά έγγραφα. Επομένως, πρέπει επίσης να διευκρινισθεί ποια αποδεικτικά στοιχεία παρέχουν στον αιτούντα τη δυνατότητα να στηρίξει τον ισχυρισμό του ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνο III αντιτίθεται στη μεταφορά, καθώς και ποιες απαιτήσεις και ποιος βαθμός αποδείξεως απαιτείται για τις δηλώσεις στις οποίες προβαίνει ο ίδιος ο αιτών.
- 38 Πρέπει επίσης να εξετασθεί αν τα κράτη μέλη υπέχουν υποχρέωση συνεργασίας παρόμοια με την προβλεπόμενη στο άρθρο 4 της οδηγίας 2011/95 και αν, σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην Πολωνία, το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά οφείλει να συνεκτιμήσει τα αποδεικτικά στοιχεία του αιτούντος προκειμένου να είναι σε θέση να διερευνήσει εάν τα θεμελιώδη δικαιώματα του αιτούντος ενδέχεται να παραβιασθούν μετά τη μεταφορά.

- 39 Επιπλέον, το rechtbank (πρωτοδικείο) επισημαίνει ότι δεν προκύπτει στην πραγματικότητα με ποιόν τρόπο διασφαλίζεται αποτελεσματικά η πρόσβαση στη δικαιοσύνη στην Πολωνία, δεδομένου ότι οι διαδικασίες pushback δεν βασίζονται σε αποφάσεις της Διοίκησης, οι δε διαπραττόμενες παραβιάσεις παραμένουν ατιμώρητες, επειδή οι διαδικασίες pushback προβλέπονται στον νόμο.
- 40 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, ελλείψει αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος, το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά φέρει μεγαλύτερο βάρος απόδειξης και οφείλει να βεβαιωθεί ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα του αιτούντος δεν θα παραβιασθούν μετά τη μεταφορά.
- 41 Λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου αριθμού παρόμοιων υποθέσεων των οποίων η εκδίκαση δεν μπορεί να ανασταλεί εν αναμονή της απόφασης του Δικαστηρίου, το rechtbank (πρωτοδικείο) ζητεί να εκδικασθεί η υπόθεση αυτή με την ταχεία διαδικασία του άρθρου 105 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ